

Khmeeri / ខ្មែរ Khmêr

transkriptsioon (latinisatsioon): ÜRO 1972
transliteratsioon: KNAB 2004

Khmeerikeelseid nimesid pannakse kohanimeandmebaasis kirja kahel kujul: transkriptsiooni (khmeeri latinisatsiooni) ja transliteratsiooni abil. Allpool märgib transliteratsiooni püstkiri, *latinisatsiooni* kaldkiri.

I. Konsonandid

1 ក k / <i>khâ</i>	11 ត t / <i>dâ</i>	21 ប p / <i>bâ^B</i>	30 ស s / <i>sâ</i>
2 ខ kh / <i>khâ</i>	12 ថ th / <i>thâ</i>	22 ផ ph / <i>phâ</i>	31 ហ h / <i>hâ</i>
3 គ g / <i>kô</i>	13 ឌ d / <i>dô</i>	23 ណ b / <i>pô</i>	32 ឡ l / <i>lâ</i>
4 ឃ gh / <i>khô</i>	14 ឈ dh / <i>thô</i>	24 ភ bh / <i>phô</i>	33 អ x / <i>'â^C</i>
5 ង n / <i>ngô</i>	15 ណ រ n / <i>nâ</i>	25 ម m / <i>mô</i>	
6 ច c / <i>châ</i>	16 ត t / <i>tâ</i>	26 យ y / <i>yô</i>	
7 ជ ch / <i>chhâ</i>	17 ថ th / <i>thâ</i>	27 រ r / <i>rô</i>	
8 ជ j / <i>chô</i>	18 ទ d / <i>tô</i>	28 ល l / <i>lô</i>	
9 ឃ jh / <i>chhô</i>	19 ធ dh / <i>thô</i>	29 វ v / <i>vô</i>	
10 ញ ñ / <i>nhô^A</i>	20 ន n / <i>nô</i>		

^A Kui tähele lisandub allmärk, jääb alumine osa ära: ញ ñja *nhchô*.

^B Kui tähele lisandub allmärk, siis hääldub täht nagu *p* (vt märkust 3).

^C Vt märkust 4.

II. Allmärgid (vt ka märkust 2)

Tähtede järjekorranumbrid vastavad tabelis I esitatutele. Esitatud on üksnes transliteratsioonivasted. Transliteratsioonis allmärgi eraldi ei tähistata, vajaduse korral lisatakse ette ülakoma.

1 ក k	6 ច c	11 ត t	16 ត t	21 ប p	26 យ y	30 ស s
2 ខ kh	7 ជ ch	12 ថ th	17 ថ th	22 ផ ph	27 រ r	31 ហ h
3 គ g	8 ជ j	13 ឌ d	18 ទ d	23 ណ b	28 ល l	33 អ x
4 ឃ gh	9 ឃ jh	14 ឈ dh	19 ធ dh	24 ភ bh	29 វ v	
5 ង n	10 ញ ñ ^A	15 ណ រ រ	20 ន n	25 ម m		

^A Kui põhitäht on sama, siis on allmärgiks ញ ñ (ញ ññ), kõigil muudel juhtudel kasutatakse allmärgina üksnes alumist osa, nt ខ khña *khnâ*.

III. Iseseisvad vokaalimärgid

1	ḱ	i / ě	4	ḳ́	û / âu	7	ḳ́	ḷü / læ̣	10	ḳ́	ai / ai
2	ḳ́	ī / ei	5	ḳ́	ṛü / ṛě	8	ḳ́	ḷú / læ̣	11	ḳ́	o / aô ^B
3	ḳ́	u / ō, ŭ ^A	6	ḳ́	ṛú / ṛě	9	ḳ́	ae / ê	12	ḳ́	au / au

^A Vt märkust 5. Lisaks on kasutusel veel ḳ́, ū [u:].

^B Teisend: ḳ́ ò.

IV. Vokaaltuumad (* tähistab suvalist konsonantitähete)

Juhul, kui latinisatsioonis on kaks varianti, mis mõttekriipsuga eraldatud, kasutatakse neist esimest â-sarjas, teist ô-sarjas.

1	•ḱ	ā / a—éa ^A	5	•ḳ́	ū / œ	9	•ḳ́	eu / aeu—eu	13	•ḳ́	ae / ê
2	•ḳ́	i / ě—ĩ	6	•ḳ́	u / ō—ũ	10	•ḳ́	üa / œă	14	•ḳ́	ai / ai—ey
3	•ḳ́	ī / ei—i	7	•ḳ́	ū / o—u	11	•ḳ́	ie / iě	15	•ḳ́	o / aô—oũ
4	•ḳ́	ü / œ	8	•ḳ́	uo / uō	12	•ḳ́	e / é	16	•ḳ́	au / au—œu

^A Koos konsonandiga ḳ́ p on kasutusel ligatuur ḳ́ pā / ba (vt märkust 3).

V. Lühisilbid ning vokaaltuumad anuswara või visarga'ga

Kui latinisatsioonis eraldab variante mõttekriips, kasutatakse kriipsueelset varianti â-sarjas ning kriipsujärgset või -järgseid ô-sarjas.

1	•ḳ́	•ḳ́ / á—ó	4	•ḳ́	añ / âm—um	7	•ḳ́	aḥ / âh—eăh	10	•ḳ́	oḥ / aôh—œăh
2	•ḳ́	•ăḳ́ / ă—oă, eă ^A	5	•ḳ́	uñ / om—ũm	8	•ḳ́	uḥ / ôh—ũh	11	•ḳ́	āññ /
3	•ḳ́	•ăḳ́ / ă—oă, eă ^A	6	•ḳ́	ām / ăm—œām	9	•ḳ́	eḥ / êh			ăng—eăng

^A Variant eă juhul, kui järgneb k, ng, h, muidu oă.

VI. Häälusmärgid jm sümbolid

Märk	Nimetus	Seletus
1	•ḳ́	ḳ́ pantak` bântak` märgib vokaali lühidust: ḳ́ pat` bāt, ḳ́ kḥbas` kḥpós, ḳ́ cāk` chāk, ḳ́ rabāk` rôpeāk, ḳ́ māt` moăt. Vt tabel V 1, 2
2	•ḳ́	ḳ́ samyog·saññā sāngyoḱsānhha märgib lühivokaali kahe konsonantitähete vahel: ḳ́ cāk` chāk, ḳ́ vānk` veāngk, ḳ́ bhābv` phoăpv. Vt tabel V 3
3	•ḳ́	ḳ́ niggaḥit` nikkôhě (ḳ́ xanusvāra` ânũsvarâ) märgib lühivokaaliga m-lõpulist silpi, vt tabel V 4–6, 11

<i>Märk</i>	<i>Nimetus</i>	<i>Seletus</i>
4 •◦ ḥ	វិសាជានិយ visajranīy viśārchōniy (វះមុខ raḥmukh reāh mūk)	märgib lühivokaaliga <i>h</i> -lõpulist silpi, vt tabel V 7–10
5 • " "	ធ្មេញកណ្តុរ dhmeñ·kaṅtur thménh <i>kândōr</i> (មូសិកទន្ត mūsikadant <i>musēkâtôn</i>)	1) viib põhitähe ô-sarjast â-sarja või vastupidi: ម៉ m" a <i>mâ</i> , ញ៉ ង ñ" añ <i>nhâng</i> ; 2) muudab ឺ helituks (märkus 3)
6 ˜ ˆ ^	ត្រីសប្ត trīsāpd <i>trei sābt</i>	viib põhitähe â-sarjast ô-sarja: ហ៊ h^ a <i>hō</i> , ហ៊ាង h^ añ <i>héang</i> . Kui ˜ või ˆ satuvad konflikti vokaalimärgiga, asendatakse nad kas ˙ või ˘-ga: ម៉ m̄u <i>mæ</i> , ហ៊ h̄u <i>hi</i> , ធ្មេញ ធ្មេញ ធ្មេញ <i>thm̄reī</i> . Tavaortograafias jäävad need märgid sageli ära, eriti India päritolu sõnades
7 •: à	យុគលតិប្ប yugalabindu <i>yūḥlôpintū</i>	märgib lühivokaaliga lahtist silpi paali ja sanskriti sõnades: សិល្បៈ silpā <i>sēlpā</i> [selopaʔ]
8 ˆ ˙ ı	រ៉ាប៉ា rapād <i>rô bat</i>	märgib konsonandieelset <i>r</i> -i: រ៉ាប៉ា <i>bāṅr poārn</i> [pɔɔ] (<i>r</i> ei hääldu, kui põhitähele ei lisandu vokaalimärke), ធ្មេញ <i>dhamī thōrm</i> . NB! translitereeritakse konsonandi järele
9 ˆ ˙ ı	...	märgib konsonandieelset <i>r</i> -i ja lisaks eelneva vokaali lühenemist: ក្រាប៉ា <i>gāṅr koārr</i>
10 ˆ ˙ ı	លេខអស្តា lekḥ·xasā <i>lék āsda</i>	märgib seda, et põhitäht on vokaliseeritud (<i>â</i> või <i>ô</i> -ga): សំ sâ <i>sâ</i> , សីសស sāsas <i>sāsās</i> , តំណាំ tamṅā <i>tāmnâ</i> , បមី bamā <i>pômô</i>
11 ˆ ˙ ı	ទណ្ឌហិដ danḍaghāṭ <i>tôndô khéat</i>	näitab põhitähe vokaliseerimatust: វិវាទី vivād·n' <i>vīvéatn</i> [viveət], បុណ្យ puny' <i>bōny</i> , ពោធិ៍ bodhi' <i>poūthī</i> , ភូមិ bhūmi' <i>phumī</i>
12 ˆ ˙ ı	កាកាប៉ា kākāpād <i>kakâ bat</i>	eristab mõnda modaalsõna: ខ្សឹ ខ្សឹ <i>'ho</i> [o:], ចាចា <i>c;āde</i> <i>chaté</i>
13 • ៗ ~	លេខទោ lekḥ·do <i>lék toū</i>	märgib sõna kahekordistumist: ផ្សេងៗ phseñ ~ <i>phséng-</i> <i>phséng</i>
14 ។ .	ខណ្ឌ khaṅḍ <i>khând</i> (ល្បះ lpaḥ <i>lôbāh</i>)	fraasi lõpp, punkt
15 ។	បរិយាន pariyañ <i>bârēyan</i> (ល្បះ ឃ្មាប៉ា lpaḥcap` <i>lôbāh cháp</i>)	lõigu lõpp, punkt

Märkused

1. Khmeeri konsonandid jagunevad kahte rühma, *â*-sarja ja *ô*-sarja, nagu on näidatud tabelis I. Vokaaltuumade lisandudes võib tulemuseks olla erinev latinisatsioon (vt tabel IV): *ñ* ka *kâ*, *ŋ* kra *krâ*, *ñ* ga *kô*, *ŋ* gra *krô*. Silbi lõpus olevat khmeeri konsonanti, millele ei ole lisatud vokaalimärki ega ^ˈ, latiniseeritakse üldiselt ilma järgneva vokaalita: *ññ* kak *kâk*, អង្គ *xaŋg* 'ang*k* (erand: ណង្គ *baŋra* *pôngrô*, mis esineb ka kujul ណង្គរ *baŋrar* *pôngrôr* või ណង្គហ *baŋrah* *pôngrôh*).
2. Khmeeri konsonantühendi teine liige kirjutatakse üldiselt põhitähe alla vähendatud ja vahel teistsugusel kujul; seda allmärki nimetatakse traditsiooniliselt "jalaks": ខ្លាំង *khnañ* *khmâng*. Konsonandil ឡឺ puudub allmärk. Allmärgid ្ក ja ្ខ esindavad tavaliselt vastavalt tähti ជ ្ក ja ធ ្ខ, harvem ត ្ក ja ថ ្ខ: ក្តី *ktī* *kdei*, កង្កាយ *kandhây* *kânthéay*, kuid siiski កង្កាប់ *kantrap* ` *kântráb*.
Allmärk määrab järgneva vokaalituuma sarja, välja arvatud juhul, kui allmärgiks on nasaal (ង ្ក, ញ ្ក, ណ ្ក, ឆ ្ក, ម ្ក) või siis យ ្ក, រ ្ក, ល ្ក, វ ្ក, ស ្ក. Sel juhul määrab sarja põhitäht. Nt ខ្លាំង *khnañ* *khpông*, ល្កា *l'â*, ថ្កា *thma* *thmâ*, ស្វាយ *svây* *svay*. Silbilõpu យ ្ក ja ង ្ក esinevad vahel allmärgi kujul: ស្វាយ *svây* või ស្វាយ *svây*, ទាំង *dāmñ* või ទាំង *dām'ñ* *teāng*. Niisugune õigekirjutus on fakultatiivne ja sedalaadi kõrvalekaldest latinisatsioonis ei kajastu.
3. Märkide ប ្ក ja រ ្ក ühendit kirjutatakse kujul បរ *pā* *ba*. See ligatuur aitab vältida segiminekut tähega ហ ្ក. Koos diakriitilise märgi ̣-ga latiniseeritakse ប ្ក ja រ ្ក *p*-häälikuga *â*-sarjas, mitte *b*-häälikuga *ô*-sarjas: បាំង *p'añ* *pâng*, បាំង ្ក *p'ātañ* *p'ātau*. Diakriitik asendatakse ្ក või ្ខ-ga juhul, kui tekib konflikt mõne muu põhitähe kohale kirjutatava märgiga: ប្តី *pīu* *pei*. Märke ប ្ក ja រ ្ក latiniseeritakse juhul, kui nendega kaasneb allmärke, samuti *p*-häälikuga *â*-sarjas, kuigi vastav diakriitiline märk enamasti puudub: ប្តែង *plaeñ* *plêng*, ប្តុក *p'â*, ប្តុក ្ក *práp* ` *práb*.
4. *â*-sarja konsonanti អ ្ក latiniseeritakse apostroofiga ('): ក្តី *k'kaek* *k'ék*, ច្តី *cañxiet* *châng* 'i*ă*, រ៉ិល *raxil* *rô'êl*, រ៉ិល *xvī* 'vei, អាំង *xāñ* 'ang. Sõna alguses vokaali ees võib apostroofi ära jätta: អាំង *xāñ* *ang*.
5. Iseseisvat vokaalimärki ឃ ្ក latiniseeritakse kas *õ* või *ĩ*-ga. Kahtluse korral tuleks kontrollida sõnaraamatust. Märki ឃ ្ក sagedam latinisatsioon on *ĩ*: ឃ្លា *ussā* *ussā*, ឃ្លា *uttam* *utdām* [utdām].
6. Põhitähel ហ ្ក on konsonantühendis veel järgmisi ülesandeid:
 - a. ហ្វ *hv* märgib *f*-häälikut: អ្វី *xāhvr* ^*ik* *Ahvrk* [a:fruk], កាហ្វ *kāhve* *kahvé*;
 - b. mõnes traditsioonilises sõnas viib silbi *â*-sarja: ហ្វឃ្លា *bedy*·*hma* *pêthmâ*, ហ្វច្តី *hmat* ` *cat* ` *hmátchát* [mɔtɔt];
 - c. märgib mõnda muud võõrhäälikut: ហ្វឃ្លា *hsūnaev* *Hsænêv* [ʒə:naew], ហ្វហ្វ *hgo* *hkoũ* (võõrsilbi *go* transkriptsioon).
7. Afiksatsiooni teel saadud sõnades säilib silpidel sama sari mis lihttüvel: ស្តីម *seum* *saeum* — ម្តីម *sanseum* *sânsaeum* [sɔnsəəm]. Mitmesilbilistes sõnades sõltub järgsilbi sari tavaliselt lihttüve esilbi sarjast: ស្តីម *samrāp* ` *sāmrap*, ហ្វហ្វ *dāhān* *téahéan* (mitte *téahan*).
8. Khmeeri kirja translitereerides juhitudakse üldiselt märkide loogilisest (hääldus)järjestusest: kõigepealt translitereeritakse põhitäht, seejärel allmärk (tähistab konsonanti) või allmärgid

(häälusjärjestuses), seejärel diakriitilised märgid $\tilde{\cdot}$, $\hat{\cdot}$, \cdot , '' või '^{\cdot} , pärast seda vokaali- jm märgid (alustades kõige ülemisest, kui neid on mitu) ja lõpuks '^{\cdot} või '° . Seal, kus põhitähega kaasneb vokaal (*â* või *ô*), mida kirjas eraldi ei märgita, lisatakse transliteratsioonis a: ᦶᦑᦺᦑᦺ kambujā *Kāmpūchéa*.

9. Kui transliteratsioonis on kaks konsonanti kõrvuti (v.a, kui esimene on *m* või *h*), siis on teine konsonant khmeeri kirjas allmärgina. Märkimaks kahte kõrvutist põhimärki pannakse nende vahele keskpunkt (\cdot): ᦶᦑᦺᦑᦺᦶᦑᦺ xaṅtūn·bejr *Ándong Péch*.

Numbrid

0 0 ១ 1 ២ 2 ៣ 3 ៤ 4 ៥ 5 ៦ 6 ៧ 7 ៨ 8 ៩ 9

Latinisatsiooni häälus

a	[a:]	eu	[ə:]	lœ	[lu:]	ph	[p ^h], [p] ^B
aeu	[aə]	ey	[e:]	ng	[ŋ]	r	[r], [-] ^B
aô	[ao]	ě	[e], [ə] ^C	o	[o:]	rœ	[ru:]
aôh	[p ^h]	ê	[ae]—[e:] ^D	oă	[ɔv]	rœ	[ru]
au	[əw]	é	[e:]—[e:] ^D	om	[om]	s	[s], [h] ^B
ă	[a]	éa	[eə]	ou	[əw]	th	[t ^h], [t] ^B
â	[v:], [v] ^A	éch	[ec]—[ec] ^D	ou	[ou]	u	[u:], [u]
âm	[ɔm]	éh	[eh,aeh]—[ih] ^D	ov	[əw]	um	[ɔm]
âu	[əw]	énh	[en]—[en] ^D	ô	[o]	uô	[uə]
á	[v]	hs	[ɜ]	ôăh	[ɔh]	uv	[əw]
b	[b], [p] ^B	hv	[f]	ôăm	[ɔəm]	û	[u]
ch	[c]	i	[i:,e:]	ô	[ɔ:], [ɔ] ^A	v	[v], [w] ^B
chh	[c ^h]	iě	[iə]	ó	[ɔ]	y	[j]
d	[d], [t] ^B	ĩ	[i], [w] ^C	œ	[ə:]—[u:] ^D	'	[ʔ]
eă	[eə]	kh	[k ^h], [k] ^B	œă	[uə]		
ei	[e:]	lœ	[lu:]	œ	[ə]—[w] ^D		

^A Tavaliselt rõhuta silbis.

^B Silbi lõpus.

^C Tavaliselt kinnises silbis.

^D Esimene *â*-sarjas, teine *ô*-sarjas.

Muid lugemisreegleid (peamiselt paali ja sanskriti sõnades)

- Silbilõpu konsonantühendis häälub vaid esimene täht: ᦶᦑᦺᦑᦺᦶᦑᦺ rājāṅacakr *réachéanachâkr* [rɛəçəna:cak], ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ rāstr *réastr* [rɛəh].
- Tüve lõpus olevad '^{\cdot} i ja '^{\cdot} u sageli ei hääldu: ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *chéati* [çɛət], ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *bhūmi* *phumĩ* [p^hu:m] (aga vrd ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *mati* *môtē* [mɛətɛʔ]).
- Kaasmärgita konsonandimärke loetakse sageli lühivokaaliga: [v] ~ [a] *â*-sarjas ja [eə] ~ [ɔv] *ô*-sarjas, viimasel juhul sõltub diftongi valik järgnevast konsonandist (vt V 2 ja 3; lahtine silp lõpeb larüngaalklusiliga ja seega häälub [eə]): ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *sabv* *sâbv* [sɔp], ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *satv* *sâtv* [sat], ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *bhariyā* *phôryéa* [p^hɛərijɛə].
- Vokaalimärk '^{\cdot} a häälub ka *ô*-sarjas [a:]: ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *ghosanā* *khoūsânéa* [k^housana:], ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *surā* *sōréa* [sora:], ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *calanā* *châlônéa* [calana:].
- Vokaalimärk '^{\cdot} e asendab tihti '^{\cdot} ae-d: ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *kenḍ* *kénd* [kaen], ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *grūbed* *krupét* [kru:pɛ:t].
- Konsonandid ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ t ja ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ p võivad märkida silpe [ɔv] ja [pa]: ᦶᦑᦺᦶᦑᦺ *batramān* *pôrtâméan* [pɔ:ɔv:mɛəŋ],

ឃុំ មន្ទីរ paramānū *bârâmano* [parama:no:], ឃុំ បណ្ណាល័យ paṇṇālāy *bânnalāy* [panna:laj].